

LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2006:19

*Lausunnot nuorisoriikostyöryhmän
mietinnöstä
Tiivistelmä*

*Lausunnot nuorisoriikostyöryhmän
mietinnöstä
Tiivistelmä*

KUVAILULEHTI

OIKEUSMINISTERIÖ

Julkaisun päivämäärä
12.7.2006

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Juho Martikainen	Julkaisun laji Lausuntotiivistelmä	
	Toimeksiantaja Oikeusministeriö	
	Toimielimen asettamispäivä	
Julkaisun nimi Lausunnot nuorisorikostyöryhmän mietinnöstä. Tiivistelmä		
Julkaisun osat		
Tiivistelmä Nuorisorikostyöryhmä luovutti mietintönsä 14. lokakuuta 2004 (Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2004:12). Mietinnössä ehdotettiin useita muutoksia nuorten rikosasioiden käsittelyyn ja seuraamusjärjestelmään. Työryhmän keskeisin ehdotus koski nuorisoarestia, joka olisi uusi nuoriin kohdistuva pakkokeino. Työryhmän mietinnöistä pyydettiin lausunnot, joissa pyydettiin erityisesti ottamaan kantaa ehdotuksiin nuorisoarestista. Lausunnon antoi 41 tahoja. Monet lausunnonantajat pitivät hyvänä, että rikosoikeudellista järjestelmää kehitetään siten, että nuorten erityistarpeet otetaan paremmin huomioon. Useissa lausunnoissa kannatettiin sitä, että ankarien pakkokeinojen sijasta siirryttäisiin käyttämään lievempää nuorisoarestia. Lausunnoissa esitettiin kuitenkin myös useita kriittisiä huomioita työryhmän yksittäisistä nuorisoarestia koskevista säännösehdoista.		
Avainsanat: (asiasanat) Esitutkinta, nuorisoaresti, pakkokeinot.		
Muut tiedot tiedot (Oskari- ja HARE-numero, muu viitenumero) OM 3/61/2003, OM025:00/2003		
Sarjan nimi ja numero Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2006:19	ISSN 1458-7149	ISBN 952-466-406-2
Kokonaissivumäärä 27	Kieli suomi	Hinta Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Oikeusministeriö	Kustantaja Oikeusministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

JUSTITIEMINISTERIET

Utgivningsdatum
12.7.2006

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare)		Typ av publikation Sammandrag av utlåtandena	
Juho Martikainen		Uppdragsgivare Justitieministeriet	
		Datum då organet tillsattes	
Publikation (även den finska titeln) Utlåtanden om betänkandet av ungdomsbrottsarbetsgruppen. Sammandrag (Lausunnot nuorisorikostyöryhmän mietinnöstä. Tiivistelmä)			
Publikationens delar			
Referat Ungdomsbrottsarbetsgruppen överlämnade sitt betänkande den 14 oktober 2004 (Justitieministeriets arbetsgruppsbetänkanden 2004:12). I betänkandet föreslogs flera ändringar i behandlingen av ungdomars brottmål och påföljdssystemet. Arbetsgruppens centralaste förslag gällde ungdomsarest som föreslås bli ett nytt tvångsmedel mot ungdomar. Om arbetsgruppens betänkande begärdes utlåtanden i vilka det speciellt skulle tas ställning till förslagen om ungdomsaresten. 41 parter gav sitt utlåtande. Flera remissinstanser ansåg det vara bra att det straffrättsliga systemet utvecklas så att ungdomarnas speciella behov beaktas bättre. I flera utlåtanden ställde man sig positiv till att i stället för stränga tvångsmedel övergår man till att använda en lindrigare ungdomsarest. I utlåtandena framfördes ändå flera kritiska iakttagelser av arbetsgruppens enskilda förslag till bestämmelser om ungdomsarest.			
Nyckelord Förundersökning, ungdomsarest, tvångsmedlen			
Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-numren, andra referensnumren) JM 3/61/2003, JM025:00/2003			
Seriens namn och nummer Justitieministeriet, Utlåtanden och utredningar 2006:19		ISSN 1458-7149	ISBN 952-466-406-2
Sidoantal 27	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Justitieministeriet		Förlag Justitieministeriet	

Sisällysluettelo

<u>1 Nuorisoriikostyöryhmän ehdotukset.....</u>	<u>2</u>
<u>2 Lausunnonantajat.....</u>	<u>3</u>
<u>3 Mietinnöstä annetut lausunnot.....</u>	<u>5</u>
<u>3.1 Yleistä työryhmän mietinnöstä.....</u>	<u>5</u>
<u>3.2 Nuorisoaresti.....</u>	<u>7</u>
<u>3.2.1 Yleistä.....</u>	<u>7</u>
<u>3.2.2 Pakkokeinolain 2 a luvun säännökset nuorisoarestista.....</u>	<u>11</u>
<u>Arestin lajit.....</u>	<u>11</u>
<u>Nuorisoarestin edellytykset ja syyttäjän vaatimus.....</u>	<u>12</u>
<u>Nuorisoarestin kesto.....</u>	<u>13</u>
<u>Nuorisoarestin valvonta.....</u>	<u>13</u>
<u>Poikkeaminen kotiarestin ehdoista</u>	<u>15</u>
<u>Nuorisoarestista päättäminen.....</u>	<u>15</u>
<u>Nuoren kuuleminen ja käsittelyn kiireellisyys.....</u>	<u>15</u>
<u>Nouto nuorisoarestikäsitteilyyn.....</u>	<u>16</u>
<u>Epäillyn tilanteen selvittäminen.....</u>	<u>16</u>
<u>Kotiarestin huomioon ottaminen rangaistuksen määräämisessä.....</u>	<u>17</u>
<u>Nuorisoarestin rikkominen.....</u>	<u>17</u>
<u>3.3 Laki nuoren rikosentekijän tilanteen selvittämisestä.....</u>	<u>17</u>
<u>3.4 Esitutkinta ja rikosprosessi.....</u>	<u>18</u>
<u>3.4.1 Nuoren rikosasian käsittelyn kiireellisyys</u>	<u>18</u>
<u>3.4.2 Läsnäolovelvoitteet.....</u>	<u>19</u>
<u>3.4.3 Alle 15-vuotiaan kiinniotto.....</u>	<u>19</u>
<u>3.4.4 Syyttämättä ja tuomitsematta jättäminen.....</u>	<u>19</u>
<u>3.4.5 Nuoren puhuttelu.....</u>	<u>20</u>
<u>3.4.6 Muuta.....</u>	<u>20</u>
<u>3.5 Seuraamukset.....</u>	<u>21</u>
<u>3.5.1 Nuorisorangaistus.....</u>	<u>21</u>
<u>3.5.2 Ehdollisen vankeuden valvonta.....</u>	<u>21</u>
<u>4 Lausuntojen keskeisiä huomioita.....</u>	<u>22</u>

1 Nuorisorikostyöryhmän ehdotukset

Oikeusministeriö asetti 7. lokakuuta 2003 työryhmän, jonka tehtävänä oli nuorisorikostoimikunnan työn pohjalta laatia ehdotus nuorten rikosasioiden käsittelemisestä ja nuorille tuomittavista seuraamuksista. Työryhmän nimeksi tuli nuorisorikostyöryhmä. Työryhmä luovutti mietintönsä 14. lokakuuta 2004, jonka jälkeen mietinnöstä pyydettiin lausunnot.

Työryhmän mietinnössä ehdotetaan muutoksia nuorten rikoksia koskevaan esitutkintaan, pakkokeinoihin ja seuraamusjärjestelmään. Ehdotusten tavoitteena on nopeuttaa nuorten rikoksiin puuttumista ja siten korostaa teon ja seuraamuksen välistä yhteyttä. Toisaalta nuorten rikosasioiden käsittelyn tulee edistää erityisestävien näkökohtien toteutumista. Siksi ehdotuksessa kiinnitetään huomiota nuoren sosiaalisen tilanteen ja rikoksiin johtaneiden tekijöiden selvittämiseen.

Työryhmän keskeisin ehdotus koskee nuorisoarestia, joka olisi nuoriin kohdistuva uusi pakkokeino. Nuorisoarestista säädettäisiin pakkokeinolain uudessa 2 a luvussa. Nuorisoarestia sovellettaisiin alle 18-vuotiaaseen rikoksesta epäiltyyn tietyin edellytyksin matkustuskiellon, pidättämisen ja tutkintavankeuden sijasta. Pakkokeinolakiin ehdotetaan myös säännöstä alle 15-vuotiaan rikoksesta epäillyn kiinniottamisesta.

Esitutkintalakiin ehdotetaan säännöstä esitutkinnan kiireellisyydestä, kun kyseessä on alle 18-vuotias epäilty tai jos kyseessä on alle 15-vuotiaana tehty teko. Säännökset nuorten kuulusteluista ja menettelystä esitutkinnassa ehdotetaan siirrettäväksi lakiin. Lisäksi esitutkintalakiin ehdotetaan säännöksiä alle 18-vuotiaalle määrättävästä oikeusavustajasta jo esitutkinnassa, esitutkinnasta ilmoittamisesta lapsen huoltajalle sekä sosiaaliviranomaiselle varattavasta tilaisuudesta osallistua kuulusteluihin. Lisäksi ehdotetaan velvollisuutta puhutella epäiltyä, jos poliisi päättää jättää asian saattamatta syyttäjän käsiteltäväksi.

Säännökset nuoren henkilötutkinnasta koottaisiin uuteen lakiin nuoren rikoksentekijän tilanteen selvittämisestä. Lain mukaan alle 21-vuotiaan ollessa epäiltynä rikoksesta sosiaaliviranomaisten olisi käynnistettävä epäillyn sosiaalisen tilanteen selvittäminen ja ohjattava hänet tarvittavien tukitoimien ja palveluiden pariin. Jos rikoksesta tultaisiin tuomitsemaan sakkoa ankarampi rangaistus, olisi sosiaaliviranomaisten laadittava epäilystä sosiaaliselvitys ja Kriminaalihuoltolaitoksen seuraamusselvitys.

Nuoren rikosasian käsittelyyn ehdotetaan otettavaksi uutena syyttämättä sekä tuomitsematta jättämisen perusteena osallistuminen sosiaalista selviytymistä edistävään hankkeeseen. Lisäksi syyttäjän olisi kiirehdittävä syyttämiskäytännön ja jättäessään syyttämättä annettava päätös nuorelle tiedoksi henkilökohtaisessa tapaamisessa.

Tuomioistuinkäsittelyä uudistettaisiin siten, että tuomioistuimen tulisi käsitellä rikosasia pääsääntöisesti vastaajan läsnä ollessa ja tuomittua tulisi puhutella tuomion lukemisen yhteydessä.

Ehdollisen vankeuden valvonnasta ehdotetaan säädettäväksi uusi laki, joka perustuu pääosin aikaisempaan hajanaiseen lainsäädäntöön ja käytäntöihin. Valvonnan pääpaino olisi edelleen valvontatapaamisissa.

Nuorisorangeistuksen käyttöalaa ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan 18-20-vuotiaina rikoksen tehneitä.

2 Lausunnonantajat

Lausunnonantajia oli 41. Näistä 14 oli erilaisia yhdistyksiä tai järjestöjä. Lausunnon antoi 6 paikallista poliisi- ja syyttäjyksikköä ja 9 tuomioistuinta. Lausuntonsa antoi myös neljän kunnan sosiaali- ja valtion keskushallinnosta Kriminaalihuoltolaitos, Rikosseuraamusvirasto, sisäasiainministeriö, Stakes, Terveysturvakeskus ja Valtakunnansyyttäjänvirasto. Lisäksi lausunnon antoivat tietosuojavaltuutettu ja eduskunnan apulaisoikeusasiamies.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies
Kriminaalihuoltolaitos
Rikosseuraamusvirasto
Sisäasiainministeriö
Stakes
Terveysturvakeskus
Tietosuojavaltuutettu
Valtakunnansyyttäjänvirasto

Helsingin hovioikeus
Helsingin kärjäoikeus
Hämeenlinnan kärjäoikeus
Itä-Suomen hovioikeus
Kouvolan hovioikeus
Oulun kärjäoikeus
Rovaniemen hovioikeus
Turun kärjäoikeus
Vantaan kärjäoikeus

Helsingin kihlakunnan poliisilaitos
Jämsän kihlakunnan poliisilaitos
Keski-Uudenmaan kihlakunnanviraston syyttäjäsasto
Raahen kihlakunnanviraston syyttäjäsasto
Turun kihlakunnan poliisilaitos
Turun kihlakunnan syyttäjänvirasto

Lahden sosiaali- ja terveysturvakeskus
Oulun kaupungin sosiaalityön tulosyksikkö
Piikkiön kunnan sosiaalilautakunta
Seinäjoen perusturvakeskus

A-kiltojen liiton päihdeasiamies
Käräjäoikeustuomarit ry
Oikeuspoliittinen yhdistys Demla ry
Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry
Suomen Asianajajaliitto
Suomen Kuntaliitto
Suomen Lakimiesliitto
Suomen Mielenterveysseura
Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry
Suomen Syyttäjäyhdistys ry
Suomen Vanhempainliitto
Yksinhuoltajien ja Yhteishuoltajien Liitto ry
Päihdehuollon valtakunnallinen yhteistyöryhmä PÄIVYT
Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCA

3 Mietinnöstä annetut lausunnot

3.1 Yleistä työryhmän mietinnöstä

Kriminaalihuoltolaitos painottaa sitä, että lapset ja nuoret tulisi irrottaa asteittain ankaroituvasta seuraamusjärjestelmästä omiin käytäntöihinsä, jolloin toimenpiteiden lähtökohtana voisi olla lapsen etu ja tarve.

Rikosseuraamusvirasto pitää ajankohtaisena suunnitella uusia nimenomaan nuoria rikoksentekejiä koskevia toimintamalleja.

Stakes korostaa, että esitettyjen uudistusten tueksi tarvitaan työntekijöiden koulutusta ja todennäköisesti myös lisää henkilöstöresursseja. Uudistusten kustannusvaikutukset olisi syytä arvioida mahdollisimman kokonaisvaltaisesti kaikkien hallinnonalojen osalta ja varsinkin sosiaalitoimen valmiuksia tulisi olennaisesti vahvistaa.

Terveystieteiden tutkimuskeskus yhtyy mietinnössä esitettyyn näkemykseen siitä, että nuoren rikoskierteen torjumisessa voidaan onnistua sitä paremmin mitä aikaisemmin nuoren tekemäksi epäiltyihin rikoksiin puututaan. Oikeusturvakeskus pitää ehdotuksia perusteltuina ja oikean suuntaisina, koska ne mahdollistavat nuoren kokonaistilanteen yksilöllisen ja joustavan huomioon ottamisen.

Tietosuojavaltuutettu pitää ehdotusten voimaansaattamista kannatettavana. Ehdotusten merkittävyys on siinä, että ne velvoittavat useita eri tahoja osittain samanaikaiseen toimintaan nuoren rikoskenteleijän auttamiseksi ja uusintarikollisuuden torjumiseksi. Näin vältytään siltä, että eri toimintavaiheet käynnistyisivät vasta edellisen päätyttyä.

Valtakunnansyyttäjänviraston mielestä lakiehdotukset ja niiden perustelut on kirjoitettu selkeästi ja ymmärrettävästi.

Helsingin hovioikeus pitää kokonaisvaltaista tarkastelunäkökulmaa sekä mietinnön tavoitteita ja siinä ehdotettuja lainmuutoksia yleisesti ottaen hyväksyttävänä ja perusteltuina. Mietinnössä on huolellisesti pyritty miettimään nuorisirikollisuuden eri ongelmatilanteita. Laajasta tarkastelunäkökulmasta on seurannut järjestelmän hahmottamisen ja säännöksiä tarkkuudesta johtuen niiden hallitsemisen vaikeutuminen. Siksi hovioikeus painottaa käräjätuomareille, syyttäjille ja poliisiviranomaisille annettavan koulutuksen merkitystä, ettei nuorisorestin ja samoin myös nuorisorangeistuksen käyttö jäisi käytännössä vähäiseksi.

Rovaniemen hovioikeuden mielestä uudistamishankkeet ovat kannatettavia ja tulevat tehostamaan nuorten rikosten ennaltaehkäisemistä ja nuoren rikoskenteleijän sosiaalista selviytymistä rikoksettoomaan elämään. Erityisen tärkeää on panostaa nuorten sosiaalista selviytymistä edistäviin hankkeisiin,

joihin osallistumisesta nuori voitaisiin “palkita” jättämällä hänet syyttämättä tai tuomitsematta.

Hämeenlinnan käräjäoikeus katsoo, että tarve nuorten henkilöiden erityisiin pakkokeinoihin on ilmeinen varsinkin rikoskierteen katkaisemiseksi.

Turun käräjäoikeus pitää tavoiteltavana, että nuorisoaresti otettaisiin mahdollisimman nopeasti käyttöön myös seuraamusvaihtoehtona.

Vantaan käräjäoikeus toteaa, että esityksen pohjana on varsin laaja valmistelutyö ja ehdotetut uudistukset ovat pääsääntöisesti sekä tavoitteeltaan että toteutukseltaan asianmukaiset.

Turun kihlakunnan poliisilaitoksen mielestä on hyvä, että pyritään kehittämään jo olemassa olevan järjestelmän oheen vaihtoehtoja, joissa nuoren elämäntilanne huomioidaan kokonaisuutena ja, että häntä pyritään auttamaan ja tukemaan kokonaisvaltaisesti ja että hänen tekemisiinsä reagoidaan riittävän nopeasti alkavan rikoskierteen katkaisemiseksi. Poliisin näkökulmasta ajatellen nuorisoriikostyöryhmän mietinnön mukaisesti toimiminen edellyttää aikaisempaa kiinteämpää poliisin ja sosiaali- viranomaisten viranomaisyhteistyötä ja toimintamallien luomista.

Turun kihlakunnan syyttäjänvirasto pitää työryhmän ehdotuksia pääosin hyvinä ja toteuttamiskelpoisina. Viraston mielestä mahdollisuutta ottaa aresti käyttöön myös rangaistuksena tulisi vielä harkita.

Päihdehuollon valtakunnallinen yhteistyöryhmä korostaa, että painopiste on rikollisuuden ja syrjäytymisen ehkäisemistä koskevissa toimissa, lainsäädännön kehittämisessä ja resurssien jaossa tulisi nykyistä selkeämmin ja painokkaammin olla ehkäisevissä toimissa ja tarpeellisten palvelujen turvaamisessa ja tarjonnan parantamisessa syrjäytymis- ja rikoskierreuhan alla oleville, niin nuorille kuin aikuisille.

Suomen Lakimiesliitto pitää työryhmän ehdotuksia kannatettavina nuorten tekemiin rikoksiin puuttumiseksi.

Suomen Mielenterveysseura pitää nuorisoriikostyöryhmän mietintöä periaatteellisesti edistyksellisenä ja selkeästi nuorten rikosentekijöiden tilanteeseen vaikuttavana. Mielenterveysseura pitää erinomaisena myös sitä, että nuoren sosiaalisen selviytymisen valmiuksia vahvistetaan ja että vanhempia yritetään vahvemmin sitouttaa mukaan nuortensa ja lastensa kokonaisuhoitoon ja huoltoon. Rikoksia ehkäisevä toiminta on kaiken lähtökohta, joten samanaikaisesti pitäisi miettiä sellaisia tukitoimia, jotka mahdollistavat nuoren paremman selviytymisen ennen rikosvyyhteä. Mielenterveysseuran mielestä hoito ja rangaistus tulisi kuitenkin erottaa toisistaan.

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto on tyytyväinen siihen, että nuorten rikoksiin syyllistyneiden asioihin tähänastista nopeampaan puuttumiseen mahdollistavat säädösluonnokset etenevät. Tärkeitä kehittämiskohteita ovat mielenterveyspalveluiden riittävä ja nopea kohdentaminen lapsiin ja nuoriin sekä syrjäytymisen ehkäiseminen. Oikeusministeriön tulee jatkossa seurata tarkasti säädösten toimivuutta ja kuunnella säädöksiä soveltavien viranomaisten korjaus- ja kehittämis ehdotuksia. Liiton mukaan esityksessä arvioidut kustannukset tulevat käytännössä ylittymään kaikkien säädöksiä toteuttavien viranomaisten osalta.

Suomen Syyttäjähdistyksen mukaan mietinnön esitykset merkitsisivät huomattavaa syyttäjän työmäärän lisääntymistä.

3.2 Nuorisoaresti

3.2.1 Yleistä

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen mielestä mietinnössä on esitetty ymmärrettäviä perusteita sille, että lainsäädännössä pyritään luomaan erityisesti nuorille tarkoitettu pakkokeino, jossa otetaan huomioon nuorten erityistarpeet ja erityinen tarve pyrkiä ehkäisemään rikoskierteen syntyminen tai katkaisemaan jo mahdollisesti alkanut rikoskierre. Nopea puuttuminen nuoren rikoksiin on korostetun tärkeää muihin ryhmiin verrattuna ja nopealla puuttumisella on myös suurempi vaikuttavuus mahdolliseen jatkamisvaaraan erityisesti nuorten kohdalla. Myönteistä on myös se, että uusi pakkokeino voisi korvata ankarampien pakkokeinojen, pidättämisen ja vangitsemisen, käyttöä nuorten kohdalla. Mietinnössä esitetyn perusteella yhdenvertaisuusvaatimus ei apulaisoikeusasiamiehen käsityksen mukaan aseta estettä ehdotetun pakkokeinon säätämiseksi. Soveltaminen ei kuitenkaan saa johtaa ns. huono-osaisten asettamiseen huonompaan asemaan esimerkiksi nuoren asumisolosuhteita, opiskelua tai perhesuhteita arvioitaessa.

Kriminaalihuoltolaitos kiinnittää huomiota valintaan käyttää arestia pakkokeinona eikä rikosoikeudellisena seuraamuksena. Esitys siirtää painopisteen tulevien tekojen estämiseen sen sijaan, että rangaistaisiin tehdyistä teoista. Tämä on laajamittaisesti sovellettuna ongelmallista. Aresti rikosoikeudellisena seuraamuksena, jonka tuomioistuimien vahvistaa, toteuttaa paremmin oikeuskulttuurimme peruseriaatteita kuin aresti pakkokeinona. Ehdotus arestista on myös ongelmallinen yhdenvertaisuuden kannalta, kun nuoriin lievissäkin rikoksissa kohdistetaan suhteellisen ankaria pakkokeinoja pelkästään nuoruuden perusteella. Kriminaalihuoltolaitos on huolissaan siitä, jos nuorten kohtelussa siirrytään lastensuojelullisten toimien ensisijaisuudesta rikosoikeudellisten ja repressiivisten keinojen käyttöön. Arestin toimivuudesta ei ole vertailukelpoista tutkimustietoa ja siksi arestin toimivuutta tulisi selvittää ensin kokeiluna.

Rikosseuraamusvirasto toteaa, että nuorisoarestin tavoitteita on pidettävä oikean suuntaisina. Nuorille rikosentekijöille ehdotettu aresti muistuttaa kuitenkin läheisesti varsinaista rikoksen seuraamista, vaikka se onkin tarkoitettu käytettäväksi pakkokeinona. Tämä voi aiheuttaa keskustelua arestin käytötarkoituksesta. Ehdotettu aresti edellyttäisi vielä joka tapauksessa lisäselvityksiä sen käyttöalasta ja käyttömääristä. Vähäisenä kysymyksenä ei voida pitää myöskään sen vaatiman tekniikan ja toimeenpanoviranomaiseksi kaavailun poliisin edellyttämien kustannusten ja voimavarojen lisätarvetta.

Sisäasiainministeriö huomauttaa, että ehdotus nuorisoarestiksi lisää erityisesti poliisin tehtäviä. Tämä merkitsee välttämätöntä lisäystä poliisin henkilöstöresursseihin. Lisäksi nuorisoarestin järjestäminen aiheuttaa muita kuluja, jotka tulee ottaa huomioon.

Stakes toteaa, että kansainväliset kokemukset elektronisesta intensiivivalvonnasta ovat ilmeisesti myönteisiä, joten se on järkevää ottaa käyttöön myös Suomessa. Stakes esittää kuitenkin, että nuorisoarestin toteuttamista ja sen vaikutuksia sekä nuoriin että muihin samassa taloudessa asuviin seurataan muutaman vuoden välein. On tärkeää varmistua siitä, ettei nuorisoaresti lisää nuorten rikosentekijöiden sosiaalista eriarvoisuutta esimerkiksi sen perusteella, millainen asunto perheellä on.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus yhtyy mietinnössä esitettyyn näkemykseen siitä, että vangitseminen ja pidättäminen voivat olla sisältämänsä vapaudenmenetyksen vuoksi haitallisia erityisesti nuorelle rikoksesta epäilylle. Nuorisoaresti estäisi myös nuoren varhaista rikolliseksi leimautumista.

Tietosuojavaltuutettu kiinnittää huomiota siihen, ovatko ehdotetut tiedonsaantioikeudet välttämättömiä esitetyssä laajuudessa uudistuksen tarkoituksen toteutumisen kannalta. Jos näin on, niin on huo-

lehdittävä siitä, että tietovirrat on riittävän kattavasti otettu huomioon tietoja luovuttavan ja sitä vastaanottavan tahon toimintaa koskevassa lainsäädännössä.

Valtakunnansyyttäjänvirasto pitää ehdotusta käyttää nuorisoarestia vangitsemisen ja pidättämisen sijasta kannatettavana.

Helsingin hovioikeus pitää tärkeänä, että nuorten rikoksenteekijöiden ollessa kysymyksessä voitaisiin melko vähäistenkin rikosten johdosta nopeasti ryhtyä toimenpiteisiin nuoren tilanteen selvittämiseksi ja hänen elämänsä ohjaamiseksi oikeaan suuntaan. Erityisesti nuorten rikollisen toiminnan jatkamisvaaran voidaan olettaa vähentyvän nuorisoarestin käytöllä. Hovioikeus pitää yleisesti ottaen nuorisoarestia tarkoituksenmukaisena pakkokeinona. Hovioikeus pitää oleellisena, että sosiaaliviranomaisille nuoren epäillyn tilanteen selvittämiseksi ja poliisille nuorisoarestin valvontaa varten suunnataan riittävästi resursseja.

Helsingin käräjäoikeus kannattaa ehdotusta nuorisoarestista alle 18-vuotiaaseen rikoksesta epäiltyyn kohdistuvana pakkokeinona. Voidaan perustellusti uskoa arestin mahdollisuuksiin vaikuttaa nopeasti ja tuntuvasti nuoreen hänen tulevien lainrikkomustensa estämiseksi sekä rikosprosessin turvaamiseksi. Esitetyllä arestilla ei ole myöskään vangitsemisen tai pidättämisen kaltaisia haittavaikutuksia.

Itä-Suomen hovioikeus pitää ehdotettua nuorisoarestia hyvin perusteltuna ja kannattaa siksi työryhmän ehdotusta.

Kouvolan hovioikeuden mielestä on tärkeää, että nuoria rikoksenteekijöitä varten on pidättämisen ja vangitsemisen vaihtoehtona olemassa nopea ja tehokas pakkokeino, jolla voidaan estää rikollisen toiminnan jatkaminen sekä turvata esitutkinnan suorittaminen ja estää oikeudenkäynnin ja rangaistuksen täytäntöönpanon karttaminen. Hovioikeus pitää nuorisoriikostyöryhmän mietinnössä esitettyä nuorisoarestia kaikilta osin kannatettavana ja perusteltuna. Arestimenettelyn edellyttämien kiireellisten toimenpiteiden suorittamiseksi viranomaisille on varattava riittävät resurssit asioiden asianmukaista käsittelyä varten.

Oulun käräjäoikeus lausuu, että työryhmän ehdottama nuorisoaresti on kannatettava ja hyvä uudistus. Käräjäoikeus pitää puutteena sitä, ettei mietinnössä ole kootusti pohdittu nuorisoarestia perusoikeusnäkökulmasta. Mietinnössä puututaan kansalaisten perusoikeuksiin siten, että nuoriin henkilöihin kohdistettavien pakkokeinojen käyttöedellytyksiä lievennetään. Siksi kysymyksessä olevat muutokset voivat perusoikeussuojan kannalta olla perusteltavissa vain erityisen painavista syistä. Pakkokeinon käyttöalan lieventämistä toistuviin lieviin pahoinpitelyihin on perusteltu nuorten viime vuosien väkivaltarikollisuuden perusteella. Nuorisoaresti on nähty myös keinona puuttua ajoittain vakavaksikin ongelmaksi koettuun rikollisena käyttäytymisenä ilmenevään koulukiusaamiseen. Alle 18-vuotiaiden eniten tekemien rikosten, lievien vahingontekojen ja näpistysten osalta ehdotusta on perusteltu sillä, että riittämätön nuoren pysäyttäminen saattaa johtaa vakavampien omaisuusrikosten tai muidenkin rikosten kierteeseen. Edellä selostettuja merkittäväksi katsottavia yhteiskunnallisia intressejä on pidettävä hyväksyttävänä syinä pakkokeinon käyttöedellytysten lieventämiseen.

Rovaniemen hovioikeus kannattaa pakkokeinoarestia, sillä nuorisoriikollisuudelle on tunnusomaista se, että nuori rikoksen ilmitulemisen jälkeen tutkintavaiheessa alkaa tehdä uusia rikoksia. Tähän vaiheeseen liikkumisvapauden rajoittamisella voidaan tehokkaasti puuttua. Nuorisoaresti on nopea ja tuntuva puuttuminen nuoren rikokseen ja korostaa rikollisen teon ja seurauksen välistä yhteyttä. Jotta rikoskierteen katkaisemiseen päästään kiinni tehokkaasti, on nuorisoarestin käyttämiskynnystä perusteltua madaltaa niin, ettei sen tarvitse olla matkustuskiellon tavoin pidättämisen tai vangitsemisen vaihtoehto silloin, kun kysymyksessä on rikollisen toiminnan jatkamisen estäminen.

Turun käräjäoikeus pitää nuorisorikostyöryhmän nuorisoarestia koskevia ehdotuksia periaatteessa hyvinä. Alle 18-vuotiaille rikoksesta epäillylle on hyvä olla käytössä pakkokeino, jota voitaisiin käyttää vangitsemisen sijaan. Vangitseminen ja pidättäminen voivat olla sisältämänsä vapaudenmenetyksen takia erityisen haitallisia nuorelle rikoksesta epäillylle. Nuorisoarestia ja sen määräämistä koskevat säännösehdotukset vaikuttavat monimutkaisilta ja tarpeettoman yksityiskohtaisilta ja niitä tulisikin yksinkertaistaa.

Vantaan käräjäoikeus arvioi, että ehdotukset nuorisoarestista pakkokeinona vangitsemisen tai pidättämisen vaihtoehtona vaikuttavat kokeilun arvoisilta. Ehdotuksessa on kuitenkin varsin pitkälle menevää yksityiskohtaista sääntelyä, joka ei ilmene lakitekstistä. Siitä saattaa olla käytännössä seurauksena, että nuorisoarestin käyttö jää vähäiseksi.

Helsingin kihlakunnan poliisilaitos pitää nuorisoarestia koskevia ehdotuksia pääosin hyvinä ja kannatettavina. Säännösehdotuksissa poliisille esitetään lisävelvollisuuksia ja -tehtäviä, mutta ei ole otettu huomioon niiden vaikutusta poliisin resurssitarpeeseen. Nuorisoarestin ehdotettu lainsäädäntö vaikuttaa monimutkaiselta, jonka vuoksi nuorisoarestin määrääminen saattaa käytännössä vaikeutua.

Jämsän kihlakunnan poliisilaitos kiinnittää huomiota siihen, että nuorisoaresti mahdollistaa entistä paremmin nuoren elämäntapojen huomioimisen pakkokeinoista päätettäessä. Nuorisoarestia ei kuitenkaan saisi sekoittaa rangaistuskeinoon eikä pakkokeinon käytöstä saisi tulla esitutkinnassa pääasia ja itsetarkoitus. Nuorisoarestin käytön monimutkaisuus voi sitoa tarpeettoman paljon aikaa itse esitutkinnasta.

Keski-Uudenmaan kihlakunnanviraston syyttäjäsoston mielestä on tärkeää, että kehitetään uusia pakkokeinomuotoja nuorten alle 18-vuotiaiden henkilöiden osalta. Uusien pakkokeinojen on vastattava nykyajan tarpeita. Syyttäjäsasto pitää työryhmän esitystä nuorisoarestin käyttöönotosta tarkoituksenmukaisena ja perusteltuna.

Raahen kihlakunnanviraston syyttäjäsasto pitää esitystä nuorisoarestin käyttöönotosta lähtökohdaltaan myönteisenä ja se tuo kaivattuja vaihtoehtoja rikosjärjestelmän keinovalikoimaan. Esimerkiksi tapausten vähälukuisuus ja rutiinin puute arestin käytöstä voivat kuitenkin käytännössä vähentää arestin käyttöä.

Turun kihlakunnan poliisilaitos pitää nuorisoarestia kokonaisuudessaan hyvänä uudistuksena. Miettinnössä esitettyä sähköistä valvontaa voitaisiin hyödyntää tulevaisuudessa myös matkustuskiellon valvonnassa.

Lahden sosiaali- ja terveysvirasto arvioi, että nuorisoarestin täytäntöönpano edellyttää tiivistä yhteistyötä kriminaalihuoltolaitoksen, poliisin, syyttäjän ja sosiaaliviranomaisen kesken. Lain tultua voimaan on paikallisesti sovittava yhteistyöstä. Huolta tulee aiheuttamaan, kuinka sosiaaliviranomaisten resurssit riittävät ja mitä uusia yhteistyömuotoja nuorisoaresti edellyttää.

Oulun kaupungin sosiaalityön tulosityksikkö pitää nuorisoarestia perusteltuna uudistuksena. Nuorisoaresti tarjoaa mahdollisuuden nuoren rajoittamiseen ja valvomiseen sähköisten valvontalaitteiden avulla avohuollossa laitoksen sijasta. Nuorisoaresti on tarpeellinen uudistus, joka voi ehkäistä nuorten syrjäytymistä ja estää rikollisen käyttäytymisen uusiutumista liitettynä erilaisiin tukitoimenpiteisiin.

Piikkiön kunnan sosiaalilautakunta pitää oikeana työryhmän näkemystä siitä, että nuorisoarestin käyttö laajemmin kuin pidättämisen ja vangitsemisen vaihtoehtona ehkäisee nuorten tekemiä rikoksia. Jos nuori on laajemminkin syrjäytymässä yhteiskunnasta, tarvitaan sosiaalista toimintakykyä edistävää toimintaa arestin lisäksi tai tilalle.

Seinäjoen perusturvakeskus toteaa, että nuorisoaresti soveltuu alle 18-vuotiaalle rikoksesta epäillylle nuorelle, joka ei ole vielä syyllistynyt vakaviin rikoksiin. Kotiarestin hyöty nuoren itsensä kannalta on sitä merkityksellisempi mitä paremmin kotona ollaan asiassa mukana. Siksi onkin erityisen tärkeää, että nuoren kotitilanne selvitetään. Keskeistä toiminnassa on poliisin ja sosiaaliviranomaisten välinen yhteistyö, jossa tärkeänä toimijana on poliisilaitoksen sosiaalityöntekijä.

A-kiltojen liiton päihdeasiamies vastustaa ehdotusta nuorisoarestiksi. Liikkumisvapauden rajoitus tulisi nuorisoarestin sijaan säilyttää myös alle 18-vuotiaiden kohdalla matkustuskieltona. Tarvittavat erityissäännökset koskien alle 18-vuotiaiden matkustuskieltoa esimerkiksi kiellon määräämisen erityisedellytyksistä voitaisiin lisätä nykyiseen pakkokeinolain 2 lukuun. Nuoren tarvitsemista tukitoimista voitaisiin päättää myös matkustuskiellon määräämisen yhteydessä.

Käräjäoikeustuomarit ry pitää kannatettavana työryhmän ehdotusten taustalla olevaa pyrkimystä ehkäistä nuorimpien rikoksesta epäiltyjen rikollisen toiminnan jatkamista. Siihen, voidaanko tätä pyrkimystä edistää ehdotetun nuorisoarestin kautta, vaikuttaa ratkaisevasti se, miten luotettavasti arestiin liitettävä sähköinen valvonta käytännössä on toteutettavissa. Mikäli tähän liittyvät tekniset ongelmat ovat riittävän hyvin ratkaistavissa, nuorisoaresti voi muodostaa toimivan lisän pakkokeinovalikoimaan ja ehdotetulla tavalla kohderyhmänsä osalta korvata matkustuskiellon pakkokeinona.

Oikeuspoliittinen yhdistys Demla pitää erittäin tärkeänä, ettei alaikäisiä pidettäisi kuin poikkeustapauksissa tutkintavankeina. Yhdistys pitääkin myönteisenä, että laissa on korostettu nuorisoarestin ensisijaisuutta suhteessa vangitsemiseen. Nuorisoaresti myös yhtenäistää nuoriin kohdistettavia pakkokeinoja, koska esimerkiksi matkustuskiellon käyttö on ollut epäyhtenäistä. Yhdistys yhtyy työryhmän kantaan laitosaarestin tarpeettomuudesta sekä kotiarestin huomioimisesta seuraamusharkinnassa. Nuorisoaresti voisi ainakin toisinaan olla käyttökelpoinen vaihtoehto vangitsemiselle myös ns. kolluusiovaaran tapauksissa.

Päihdehuollon valtakunnallinen yhteistyöryhmä pitää perusteltuna, että pakkokeinolaissa on erilaisia suunniteltuja interventiovaihtoehtoja sellaisen nuoren elämään, jota epäillään rikoksesta tai siihen ryhtymisestä. Esityksen mukainen nuorisoaresti on lähtökohdiltaan oikean suuntainen, mutta sen toteuttaminen tavoitteellisesti edellyttää sosiaalitoimen kiinteää osallistumista. Lisäksi arestin sisältöön tulisi aina tarpeen mukaan lisätä tukitoimia nuorelle ja hänen perheelleen. Työryhmän mietinnössä ei ole kuitenkaan riittävästi selvitetty arestin käytännön toteuttamista nuoren ja tämän tosiasiallisten elinolosuhteiden kannalta.

Päihdehuollon valtakunnallisen yhteistyöryhmän mielestä työryhmän mietinnössä on lähdetty ratkomaan yhteiskunnallista ongelmaa hakemalla uutta pakkokeinomuotoa, joka kohdistuu ehkä liiaksi kaikkein huono-osaisimman kansanosan nuorten ja heidän lähipiirinsä elämänolosuhteista ja toimintaedellytyksistä nousevien ongelmien ratkaisemiseen rangaistusten ja kontrollin keinoin. Kun nuorisoarestia koskevaan esitykseen ei ole liitetty merkittävää esitystä tai ohjelmaa, jolla varmistetaan tarpeelliset lastensuojelun ja muut sosiaalitoimen tukitoimet sekä niiden saanti, on pelättävissä, että nuorisoarestin käyttöönotto vähentää kuntien kiinnostusta tämän kohderyhmän tarvitsemien tukitoimien kehittämiseen ja resursointiin sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCA toteaa, että nuorisoarestia käytettäessä tulisi olla mahdollisuus selvittää ja arvioida arestiin määrättävän nuoren kodin olosuhteet. Lähtökohtaisesti kyseessä on selkeä rangaistus, mutta voidaan olettaa, että joissain tilanteissa nuorisoarestiin määrääminen lisää nuoren oirehdintaa sekä jopa ehkäisee hänen sosiaalista kuntoutumistaan. Nuorisoarestia käytettäessä tulisi aina ottaa kantaa siihen, miten ja kuka sitoutuu nuoren kanssa työskenteleeseen arestiksi määrättyä ajanjaksona. Lisäksi nuorisoarestin käyttöön ottaminen edellyttää tiivistä yhteistyötä eri viranomaisten kesken.

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton mielestä mietintö on merkittävä uudistus nuorten rikoksenteleijöiden seuraamusjärjestelmässä. Nuorisoriikostyöryhmä on päätenyt oikeaan tulokseen arvioidessaan, ettei nuoren rikoksenteleijän oikeusturvan toteutumisen kannalta oleellisia taustatilanteen selviytyksiä ja muita vastaavia toimenpiteitä välttämättä aina ehdittäisi tekemään riittävän nopeasti, jos arestia sovellettaisiin rangaistuksena. Nuorisoaresti on merkittävä erityisesti nuorten rikoskierteen katkaisun näkökulmasta, jos nuoren sosiaalista selviytymistä edistävä toiminta turvataan osana arestia.

Suomen Asianajajaliitto näkee nuorisoarestin positiivisena uudistuksena ja vaihtoehtona matkustuskiellolle ja vangitsemiselle. Nuorisoaresti on perusteltu keino puuttua nuoren käyttäytymiseen rikoskierteen katkaisemisen tilanteissa. Jatkamisvaaran ollessa kyseessä aresti on ilmeisen tehokas ja oikein käytettynä tavoitellun vaikutuksen saavuttava esitutkintakeino. Positiivista ovat myös uutena keinona esitetyt tekniset valvontamahdollisuudet nuorisoarestin yhteydessä.

Suomen Kuntaliiton mukaan nuorisoarestia koskevat säännösethdotukset ovat tarpeellisia ja perusteltuja. Uuden pakkokeinon käyttöönotossa on varmistettava, että epäiltyjä kohdellaan yhdenvertaisesti koko Suomessa. Lisäksi viranomaisten tulee saada käytännön ohjeet nuorisoarestin käyttämisestä ja viranomaiskäytäntöjä on seurattava heti uudistuksen tultua voimaan.

Suomen Lakimiesliiton mielestä pakkokeinojärjestelmän yhtenäisyyden ja selvyyden vuoksi on kysyttävä, olisivatko nuorisoarestille asetetut tavoitteet riittävästi saavutettavissa matkustuskieltoa kehittämällä vai onko välttämätöntä säätää erikseen nuorisoarestista. Nuorisoarestia tulisi käyttää erityisesti sellaisissa tapauksissa, joissa matkustuskiellon edellytykset täyttyvät jo nykyisin mutta joissa matkustuskieltoa ei kuitenkaan käytetä pidättämisen tai vangitsemisen sijasta.

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto huomauttaa, että poliisi tarvitsee riittävät resurssit nuorisoarestin toimeenpanon järjestämiseen.

Suomen Syyttäjäyhdistys pitää ehdotusta prosessikeinoja monipuolistavana ja lievemman pakkokeinon mahdollistavana uutuuena.

Suomen Vanhempainliitto ry pitää nuorisoarestia kokeilemisen arvoisena alle 18-vuotiaiden rikoksiin puuttumisena. Liitto pitää tärkeänä, että nuorten tekemiin rikoksiin ja rikollisiin tekoihin puututaan nopeasti ja vaikuttavasti. Lievien rikosten kohdalla nuorisoarestin määräämistä on tarkkaan harkittava.

3.2.2 Pakkokeinolain 2 a luvun säännökset nuorisoarestista

Arestin lajit

tamisesta annetun lain 2 a luvun 3, 4 ja 5 §:n otsikko ja niissä oleva erottelu yleisiin ja erityisiin edellytyksiin eivät vastaa pakkokeinokäytännössä omaksuttua jaottelua yleisiin ja erityisiin edellytyksiin.

Helsingin käräjäoikeus ehdottaa, että arestin määräämisen perusteeksi lievien rikosten osalta voitaisiin asettaa vain rikosten toistuvuus kolmen nimetyn rikoksen sijaan. Lisäksi pykälän 2 momenttiin voitaisiin pääsäännön ohella säätää mahdollisuus myös kotiarestin käyttämiseen erityisistä syistä myös lievissä rikoksissa.

Hämeenlinnan käräjäoikeuden mielestä nuorisoarestin edellytyksenä ei tulisi olla syyttäjän vaatimusta, koska vapaana olevan tuomitun vangitseminen ainakin tietyissä tilanteissa on vaatimuksetta mahdollinen voimassa olevan pakkokeinolain 1 luvun 26 §:n nojalla. Myös tätä lievemman pakkokeinon tulisi olla mahdollinen.

Nuorisoarestin kesto

Kriminaalihuoltolaitoksen mielestä aluearesti tulisi voida määrätä vain määräaikaisena.

Terveystieteiden tutkimuskeskus pitää tärkeänä, että kotiaresti yleensä määrättäisiin olemaan voimassa epäillyn vapaa-aikana siten, ettei se tarpeettomasti häiritse nuoren rikoksesta epäillyn koulunkäyntiä, opiskelua tai työntekoa.

Helsingin käräjäoikeus kannattaa tuomioistuimen laajaa harkintaa nuorisoarestin lajin, sisällön ja keston määräämisessä.

Hämeenlinnan käräjäoikeus esittää, että lakiin tulisi selvytyden vuoksi ottaa säännös siitä, että epäillyn täytettyä 18 vuotta nuorisoarestia voidaan jatkaa pakkokeinolain 2 luvun mukaisena matkustuskieltona.

Helsingin kihlakunnan poliisilaitos ehdottaa, että olisi tarpeen säätää ilmoitusvelvollisuudesta nuorisoarestin lakatessa.

Jämsän kihlakunnan poliisilaitos ehdottaa, että kotiarestin vuorokautista kestoja ei rajattaisi. Kotiarestiin määrättylle tulisi sallia vain välttämättömät siirtymät kodin ja opiskelu- tai työpaikan välillä. Nuorisoarestin tulisi olla voimassa pääkäsittelyyn asti, jollei sitä ole määrätty päättymään aikaisemmin tai sitä aikaisemmin erikseen kumota. Kuitenkin siten, että epäillyn täyttäessä 18 vuotta nuorisoaresti lakkaisi olemasta voimassa ja voitaisiin muuttaa tarvittaessa matkustuskielloksi.

Käräjätuomarit ry:n mielestä ei ole estettä sille, että kotiarestin keston määrääminen jäisi aluearestin keston tavoin riippumaan käyttämistarpeesta ja että kotiarestikin voitaisiin määrätä olemaan voimassa myös toistaiseksi. *Käräjätuomarit ry* vastustaa kotiarestin voimassaolon jatkamisen rajoittamista ehdottomasti yhteen kertaan. Muutenkin nuorisoarestin kestolle asetetut enimmäisajat voivat johtaa siihen, että joudutaan käyttämään ankarampia pakkokeinoja esimerkiksi jos esitutkinta tai syyteharjonta on kesken.

Nuorisoarestin valvonta

Kriminaalihuoltolaitos pitää ongelmallisena kotiarestin käyttämistä tapauksissa, joissa arestiin suhtaudutaan kielteisesti tai nuoren kodin olosuhteet ovat epävakait. Kriminaalihuoltolaitos arvioi, että

huoltajien kytkemisellä asian käsittelyyn parannetaan kotiarestin onnistumisen edellytyksiä. Toisaalta kotiarestin valvonta tulisi koskemaan myös sellaisia taloudessa eläviä henkilöitä, joilla ei välttämättä ole minkäänlaista osuutta nuoren rikollisiin tekoihin, mitä ei voida pitää rikosoikeudellisen yksilövastuun kannalta tarkoituksenmukaisena. Aresti ei saa muodostua perheen kollektiiviseksi piilorangeistukseksi, jonka kohteeksi nuoren läheiset joutuvat. Nuorisoarestiin ei ole Suomessa toteutettavassa muodossa ehdotettu liitettävän sellaista intensiivistä valvontaa, jolla arestin aikana voitaisiin tukea nuoren elämänhallintaa, mitä on pidettävä esityksen puutteena.

Rikosseuraamusvirasto ehdottaa, että nuorisoarestin valvonta toteutettaisiin suostumuksen perusteella eikä pakkotoimin. Tämä on tarpeen, koska nuorisoarestin onnistuminen edellyttää siihen määrättyä tietynlaista yhteistoimintaa.

Sisäasiainministeriö kiinnittää huomiota siihen, että hätäkeskusten tehtäviin eivät välttämättä sovellu nuorisoarestin valvontatehtävät.

Tietosuojavaltuutettu toteaa, että ehdotusta tulee arvioida myös sähköisen viestinnän tietosuojalakiin (516/2004) sisältyvien paikannusta koskevien säännösten osalta, mikäli ehdotuksessa tarkoitetut valvontavälineet ovat sellaisia, joiden käyttöön sovellettaisiin tietosuojalakia. Tuossa laissa tarkoitettu paikannus edellyttää paikannettavan suostumusta ellei kysymyksessä ole ns. hätäpaikannus. Nuorisoarestin valvontaa koskevien tiedonsaantioikeuksien tulee perustua selkeään säännökseen, jolla täsmennetään myös sähköisen viestinnän tietosuojalakia niiltä osin kuin halutaan velvoittaa teleyrityksiä näitä paikkatietoja luovuttamaan.

Valtakunnansyyttäjänvirasto toteaa, että nuorisoarestin valvonnan tulisi olla hyvin intensiivistä, jotta haluttuihin tavoitteisiin päästään. Tämä edellyttää, että viranomaisilla on riittävästi resursseja.

Jämsän kihlakunnan poliisilaitos epäilee, että valvonnan järjestäminen ehdotetulla tavalla hätäkeskusten toimesta saattaa aiheuttaa ongelmia käytännössä. Säännöksessä tulisi lisäksi säätää voimakeinoista, joita valvonnan toteuttamiseksi voidaan käyttää.

Raahen kihlakunnanviraston syyttäjäsasto pitää huonona ratkaisuna, ettei kotiarestin valvonnan järjestäminen edellytä asunnon haltijan suostumusta.

Turun kihlakunnan poliisilaitoksen mukaan kotiin tehtäviä tarkastuskäyntejä ei pidä rajoittaa tilanteisiin, joissa sähköinen valvonta ei ole käytössä. Tarkastuskäynnit saattaisivat tietyissä tilanteissa olla tarpeellisia, vaikka sähköinen valvonta olisi toiminnassa.

A-kiltojen liiton päihdeasiamies katsoo, että kotiarestiin liittyvä valvonta ei ole sellainen rikosten selvittämiseksi välttämätön kotirauhan piiriin laskettava toimenpide, jolla voitaisiin loukata myös muiden kotona asuvien kotirauhaa. Kotiaresti ei ole ihmisoikeussopimuksen hengen mukainen ainkaan ilman asianosaisen ja perheenjäsenten suostumusta.

Päihdehuollon valtakunnallinen yhteistyöryhmä ihmettelee, miksi arestirangaistuksen valvontaa ei voida suorittaa yksin matkapuhelimella tai GPS-laitteella.

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto pitää oleellisena sitä, miten nuorisoarestin valvonta tosiasiallisesti hoituu ja miten Hätäkeskuslaitos ottaa huolehtiakseen sähköisen valvonnan ja siinä ilmenneistä rikkeistä ilmoittamisen.

Poikkeaminen kotiarestin ehdoista

Jämsän kihlakunnan poliisilaitoksen mielestä tulisi pohtia voisiko poliisille antaa oikeuden asettaa ehtoja poikkeuslupan myöntämiselle.

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto kiinnittää huomiota siihen, miten poliisimiehen myöntämä poikkeuslupa on tarkoitus käytännössä toteuttaa. Tällainen lupa pitäisi toteuttaa niin, että siitä jää vastaanottajalle dokumentti.

Nuorisoarestista päättäminen

Helsingin hovioikeuden mukaan työryhmän ehdottamista pakkokeinolain 2 a luvun 11 ja 12 §:stä ei käy ilmi, tuleeko vangitsemispäätöksen kantelun johdosta kumonnettu tuomioistuimen palauttaa asia alempaan tuomioistuimeen, vai tuleeko pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tai syyttäjän esittää vangitsemispäätöksen tehneelle tuomioistuimelle uusi matkustuskieltoa tai nuorisoarestia koskeva vaatimus.

Vantaan käräjäoikeus ehdottaa, että päätös kotiarestista tehtäisiin tuomioistuimessa vain, mikäli epäilty vastustaa sitä.

Jämsän kihlakunnan poliisilaitos katsoo, että toimivalta kotiarestin määräämiseen voisi olla pidättämiseen oikeutetulla virkamiehellä.

Käräjätuomarit ry esittää, että nuorisoarestin määräämismenettelystä tulisi säätää yhtenäisesti katekyyppisten määräysten osalta. Saman viranomaisen tulisi päättää erilajisista nuorisoaresteista. Tällöin eri arestilajien käytön yhteensovittaminen ja myös arestiin määrättävän kuuleminen onnistuisi mahdollisimman kitkattomasti.

Suomen Syyttäjähdistys vaatii, että pykälässä säädetään tarkemmin, millä tavalla päätös nuorisoarestista tulisi toimittaa nuorelle tiedoksi ja kenen kautta. Syyttäjälaitoksella ei ole omaa henkilökuntaa tällaista kiireellistä tiedoksiantoa varten.

Nuoren kuuleminen ja käsittelyn kiireellisyys

Helsingin hovioikeus katsoo, että velvollisuus kuulla henkilökohtaisesti rikoksesta epäiltyä on lähtökohtaisesti hyvä. Käytännössä saattaa ilmetä ongelmia nuoren saamisessa tuomioistuimeen nuorisoarestiasian käsittelyyn. Näissä ongelmatilanteissa tuomioistuimelle voitaisiin antaa harkintavaltaa. Nuori epäilty kutsuttaisiin henkilökohtaisesti kuultavaksi nuorisoarestiasian käsittelyyn, mutta hänen poissaolonsa ei estäisi asian käsittelyä, mikäli tuomioistuin katsoisi hänen jo tulleen asianmukaisesti kuulluksi asiassa. Hovioikeus toteaa, että pakkokeinolain muuttamisesta annetun lain 2 a luvun 16 §:n 2 momentissa asetettu neljän päivän määräaika muodostanee käytännössä usein esteen epäillyn laillisen edustajan ja sosiaaliviranomaisten kuulemiselle.

Helsingin käräjäoikeus huomauttaa, että vapaana olevan epäillyn kutsuminen kuultavaksi 16 §:n 2 momentin mukaisessa määräajassa voi olla vaikeaa.

Oulun käräjäoikeus toteaa, että toisin kuin vangitsemisasioiden, nuorisoarestiin määrättävä henkilö ei ole vaivatta tuotavissa suoraan istuntokäsittelyyn. Jo henkilön kutsuminen istuntokäsittelyyn saattaa

olla vaikeaa. Jatkovalmistelussa tulisi kiinnittää erityistä huomiota siihen, millä tavoin nopea istunto-käsittely järjestetään tai harkita määräaikojen pidentämistä.

Vantaan käräjäoikeus epäilee, että nuorisoarestista päättäminen lähenee melkoisesti itse oikeudenkäyntiä, koska tuomioistuimen selvitysvelvollisuus on laaja. Mitä pidemmälle ulotetaan tuomioistuimen toimesta viran puolesta tapahtuva tutkimisvelvollisuus, sitä lähempänä on tilanne, jossa tuomari joutuu miettimään mahdollista ennakkoasennettaan itse rikosjutun ratkaisijana.

Jämsän kihlakunnan poliisilaitos pitää riittävänä varata arestiin määrättävälle tilaisuus tulla kuulluksi.

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton mukaan nuorisoarestin menestyksellinen soveltaminen edellyttää myös sosiaaliviranomaisten edustajien kuulemista ja riittäviä resursseja sosiaaliviranomaisten tekemän työn nopean suorittamisen turvaamiseksi.

Suomen Syyttäjäyhdistys arvioi, että kuulemisvelvoite hidastaa käytännössä menettelyä. Asiassa riittäisi, että rikoksesta epäillylle varataan tilaisuus tulla kuulluksi. Esityksen 16 §:n mukaan virallisen syyttäjän on saatettava viimeistään päätöksen tekemistä seuraavana päivänä päätöksensä väliaikaisen kotiarestin määräämisestä toimivaltaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi. Aika on liian lyhyt muutenkin kiireisessä aikataulussa toteutetussa prosessissa.

Suomen Vanhempainliitto pitää tärkeänä rikoksesta epäillyn henkilökohtaista kuulemista nuorisoarestia määrätessä. Henkilökohtainen kuuleminen voidaan nähdä myös kasvatuksellisena tilanteena, jonka kautta epäillylle voidaan selvittää nuorisoarestin merkitys paremmin kuin pelkällä kirjallisella päätöksellä. Liikkumisen kontrollointi ja liikkumavapauden rajoittaminen eivät pelkästään riitä, vaan on tärkeää, että rikoksen taustalla olevia syitä ryhdytään nopeasti selvittämään ja niihin puututaan. Myös rikoksesta epäillyn vanhemmat tulee kytkeä kiinteästi mukaan asian käsittelyyn ja nuorisoarestin seurantaan ja tukemiseen. Nuorisoaresti ei saa haitata rikoksesta epäillyn koulunkäyntiä, opiskelua, työntekoa tai harrastuksia.

Nouto nuorisoarestikäsitteilyyn

Helsingin hovioikeus esittää harkittavaksi, onko määräys nuoren epäillyn noutamisesta liian järeä toimenpide kuulemisvelvollisuuden toteuttamiseksi ottaen huomioon erityisesti, että nuorisoarestia voidaan määrätä jopa vähäisistä rikoksista kuten näpistyksistä.

Epäillyn tilanteen selvittäminen

Kriminaalihuoltolaitos toteaa, että nuoren tilanteen selvittäminen arestia määrätessä edellyttää riittävää asiantuntemusta. Selvitystehtävä kuuluu pääsääntöisesti poliisille, jonka ammatilliseen osamisaalueeseen nuoren sosiaalisen tilanteen selvittäminen ei ole yleensä kuulunut.

Turun käräjäoikeuden mielestä ehdotetun pakkokeinolain 2 a luvun 15 §:n mukaisen nuoren henkilökohtaisiin olosuhteisiin, elintapoihin ja muihin vastaaviin seikkoihin perehtymisen tulisi tapahtua yksinkertaisesti ja joustavasti niin, ettei selvitysten tekeminen vesittäisi nuorisoarestin nopeaa käyttöä. Käytännössä pitäisi jopa olla mahdollista, että sopivuus selvitetään pakkokeinoistunnossa suullisesti.

Jämsän kihlakunnan poliisilaitos pitää tarpeellisena, että poliisin on pyrittävä selvittämään epäillyn sosiaalista tilannetta, mutta kohtuuden ja käytettävissä olevien voimavarojen rajoissa. Nykyisessä muodossaan lain edellyttämien selvittämistoimien toteutus annetussa määräajassa voi osoittautua sangen haasteelliseksi yhtä hyvin poliisin kuin sosiaalitoimen toimialoilla.

Päihdehuollon valtakunnallisen yhteistyöryhmän mielestä nuoren tilanteen selvittämisvelvoite ei ole riittävän velvoittava, että nuoren akuutit tukitoimien tarpeet tulisivat turvatuksi. Ilman nuoren kanssa käytävää sisällöllistä ja tukevaa työskentelyä arestin tavoitteet voivat jäädä lyhytaikaisiksi.

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton mielestä pyrkimys nuorisoarestin nopeaan käyttöön ei saa vaarantaa sitä, että kaikki pakkokeinon käytettävyyden kannalta merkittävät tekijät, kuten elinolosuhteet tulevat selvitettyiksi.

Suomen Syyttäjähdistys ehdottaa, että epäillyn tilanteen selvittämissäännöksessä säädettäisiin tarkemmin siitä, mitä kyseinen vaatimus käytännössä tarkoittaa, mitä selvityksiä se edellyttää, missä vaiheessa ne on hankittava ja kenen velvollisuus ne on hankkia.

Kotiarestin huomioon ottaminen rangaistuksen määräämisessä

Helsingin käräjäoikeus pitää oikeuskäytännön yhtenäisyyden kannalta hyvänä, että lakiesityksen perusteluissa on määriteltä, mitä pykälässä mainitulla kohtuudella tarkoitetaan.

Vantaan käräjäoikeuden mielestä nuorisoarestin huomioiminen rangaistusta määrättäessä ei saisi perustua ehdottomiin laskusääntöihin, vaan pikemminkin oikeusohjetta tulisi hakea rikoslain 6 luvun 7 §:n mukaisesta kohtuullistamisperusteesta ja siitä miten kotiaresti on tosiasiallisesti rajoittanut epäillyn liikkumisvapautta.

Käräjätuomarit ry:llä ei ole huomauttamista siihen, että kotiaresti voitaisiin ehdotetun 2 momentin mukaan ottaa huomioon rangaistusta alentavana seikkana. Yhdistys vastustaa kuitenkin työryhmän esittämiä tulkintasuosituksia arestin huomioimisesta. Yhdistyksen mielestä kotiaresti voisi vain aivan poikkeuksellisesti saada merkitystä rangaistusta määrättäessä.

Nuorisoarestin rikkominen

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on huolissaan siitä, että nuorisoaresti muodostuu sillaksi ankarampien pakkokeinojen käyttöön. Kun on myös odotettavissa, että arestirajoituksia rikotaan, pitäisi kuitenkin pidättämisen ja vangitsemisen kynnys rikkomisen seurauksena asettaa riittävän korkeaksi. Jatkossa soveltamiskäytäntöä on hyvin tärkeää seurata, että kynnys säilyy riittävänä ja että käytäntö olisi koko maassa mahdollisimman yhdenmukainen.

Turun kihlakunnan poliisilaitos ei pidä varoitusta aina riittävänä sanktiona nuorisoarestin rikkomisesta.

3.3 Laki nuoren rikosentekijän tilanteen selvittämisestä

Rikosseuraamusvirasto puoltaa uusia säännöksiä nuoren tilanteen selvittämisestä, mutta epäilee, onko yksityiskohtainen sääntely lain tasolla tarpeen.

Stakes pitää henkilötutkinnan muuttamista nuoren sosiaalisen tilanteen selvittämiseksi oikean suuntaisena menettelynä, vaikka ongelmaksi saattavat muodostua erityisesti kuntien lastensuojelun työntekijöiden vähäisyys ja sosiaaliselvityksen laatimisen vaatimat erityistaidot.

Rovaniemen hovioikeus pitää hyvänä, että sosiaaliviranomaisen selvitys ja Kriminaalihuoltolaitoksen selvitys hankittaisiin niin varhaisessa vaiheessa, että niitä voisi hyödyntää jo syyteharkinnassa. Kannatettavaa on myös henkilötutkinnan sisällön ohjeistaminen laissa.

Turun käräjäoikeus vaatii, ettei henkilötutkintaan liittyvien selvitysten laatiminen saisi pidentää tai viivästyttää nuoren tekemien rikosasioiden oikeuskäsittelyä. Laissa voisi olla joustosäännös siitä, että tuomioistuimien voisi harkintansa mukaan ratkaista nuorta koskevan rikosasian ilman selvityksiä. Tavoitteena tulisi olla, että selvitykset laaditaan vain niissä tapauksissa, joissa niillä tosiasiallisesti on merkitystä asiaa ratkaistaessa. Käräjäoikeus pitää tärkeänä, että selvitysten laadintaan osoitetaan riittävästi resursseja, jotta ne olisivat ajoissa tuomioistuimen käytössä.

Turun kihlakunnan poliisilaitoksen mukaan ehdotus nuoren rikosentekijän tilanteen selvittämisestä vaikuttaa kannatettavalta uudistukselta. Poliisin velvollisuus olisi jatkossa ilmoittaa alle 21-vuotiaan rikoksesta sosiaaliviranomaiselle, mikä oletettavasti lisää ilmoitusten määrää tämänhetkiseen verrattuna huomattavasti.

Turun kihlakunnan syyttäjänvirasto ehdottaa, että jo poliisi tilaisi sosiaali- ja seuraamusselvityksen. Siten selvitykset olisivat syyttäjän käytettävissä parhaassa tapauksessa samaan aikaan esitutkinnan valmistumisen kanssa.

Oulun kaupungin sosiaalityön tulosityksikön mielestä uudistetut säännökset nuoren tilanteen selvittämisestä sitovat nuoren tukitoimien piiriin paremmin kuin aikaisempi toimintatapa.

Suomen Kuntaliitto pitää välttämättömänä, ettei ehdotus alle 21-vuotiaiden rikoksesta epäiltyjen sosiaalisen tilanteen selvityksestä laajenna sosiaaliviranomaisen tehtäviä.

Suomen Lakimiesliitto pitää ehdotuksia nuoren rikosentekijän tilanteen selvittämisestä ristiriitaisina sen kanssa, että käsittelyaikoja tulisi lyhentää. Nyt työryhmä ehdottaa, että poliisi ilmoittaisi sosiaaliviranomaiselle nuoren rikoksesta sosiaalisen tilanteen selvittämistä varten, mutta vasta syyttäjä erikseen tilaisi tätä koskevan sosiaaliselvityksen ja sitten Kriminaalihuoltolaitokselta seuraamusselvityksen. Rakennelma on suksessiivisuudessaan ristiriitainen joutuisuusperiaatteen kanssa ja myös nuoren olojen huomioon ottamista edellyttävän ehdotetun esitutkintalain 8 a §:n kanssa. Sosiaali- ja seuraamusselvitysten hankkimisen tulisikin käynnistyä jo esitutkinnan aikana.

3.4 Esitutkinta ja rikosprosessi

3.4.1 Nuoren rikosasian käsittelyn kiireellisyys

Turun kihlakunnan poliisilaitos kannattaa ehdotusta nuoren asian kiireellisestä käsittelystä. Ehdotus saattaa kuitenkin aiheuttaa käytännössä vaikeuksia esimerkiksi ruuhkaantuneessa massarikostutkinnassa. Lisäksi asianomistajan etujen/vaatimusten huomioiminen esimerkiksi väkivaltarikoksissa saattaa aiheuttaa sen, ettei asiaa voida asianomistajan etuja vaarantamatta toimittaa nopeasti eteenpäin.

Oikeuspoliittinen yhdistys Demla kannattaa esitutkinnan suorittamista kiireellisesti, kun kysymyksessä on alle 18-vuotias rikoksesta epäilty henkilö. Yhdistys pitää myös tärkeänä kiinnittää huomiota alaikäisiin väkivalta- ja seksuaalirikosten uhreihin. He ovat erityisryhmä, joiden kohdalla niin esitutkinta kuin myöhäisemmätkin rikosprosessin vaiheet olisi pyrittävä suorittamaan kiireellisesti.

Suomen Syyttäjäyhdistys lausuu, että todellinen nuoren rikosasian joutuisa, kokonaisvaltainen käsittely on kuitenkin mahdollinen vain, jos sosiaali-, poliisi-, syyttäjä- ja tuomioistuinviranomaiset tekevät nuorten asioiden suhteen toimivaa yhteistyötä. Työryhmän käsitys siitä, että käsittelyn joutuisuutta parantavat projektit onnistuisivat ilman lisäresursointia, on täydellisen väärä.

3.4.2 Läsnaolovelvoitteet

Turun kihlakunnan poliisilaitos pitää ehdotusta nuorelle jo esitutkinnassa määrättävästä avustajasta tarpeellisena. Avustajan läsnäolopakko saattaa käytännössä vaikeuttaa poliisin tehtävien hoitamista ja jopa hidastaa esitutkintaa. Myös vanhempien läsnäolovelvoitteiden laajentaminen vaikeuttaa poliisin käytännön toimintaa tarpeettomasti.

Käräjätuomarit ry:n mukaan ehdotettu säännös nuoren läsnäolovelvollisuudesta pääkäsittelyssä on omiaan ohjaamaan tuomioistuimia haastamaan vastaaja saapumaan pääkäsittelyyn "varmuuden vuoksi" henkilökohtaisesti. Varmana pidettäviä seurauksia henkilökohtaisen läsnäolovelvollisuuden laajamittaisemmasta käytöstä ovat nimenomaan vastaajien poissaoloista johtuvat pääkäsittelyjen turhat peruutukset poissaoloihin liittyvine noutomääräyksineen ja niistä johtuvine vapaudenmenetyksineen sekä samoin esteettömiin poissaoloihin liittyvä "ylimääräisten" uhkasakkojen tuomitseminen vastaajien maksettavaksi.

Yksinhuoltajien ja Yhteishuoltajien Liitto pitää tärkeänä, että molemmat lapsen huoltajat saavat tiedon esitutkinnasta sekä tilaisuuden osallistua siihen.

3.4.3 Alle 15-vuotiaan kiinniotto

Stakes korostaa, että on tärkeää kiinnittää huomiota siihen tapaan, jolla alle 15-vuotiaan kiinniotto toteutetaan. Tämä edellyttää poliisin ja sosiaalitoimen yhteistyötä ja lisäkoulutusta lasten ja nuorten asioissa.

Turun kihlakunnan poliisilaitos pitää säännöstä alle 15-vuotiaan kiinniotosta hyvänä, mutta arvioi, että kolmen tunnin aikaraja on liian lyhyt muissa kuin yksinkertaisissa asioissa.

3.4.4 Syyttämättä ja tuomitsematta jättäminen

Stakes pitää hyvänä, että syyttäjä voisi päättää syyttämättä jättämisestä ja tuomioistuin voisi luopua toimenpiteistä, jos epäilty osallistuu sosiaalista selviytymistä edistävään hankkeeseen. Tällöin on kuitenkin kontrolloitava, että osallistuminen on todellista ja vaikuttavaa, ja että se jatkuu sovittun ajan.

Raahen kihlakunnanviraston syyttäjäosasto toteaa, ettei syyttämättä jättäminen kotiarestin perusteella saisi olla tavanomainen ratkaisu. Sen seurauksena nuorelle saattaa syntyä väärä kuva rikoksen seurauksista eikä tuomioistuin välttämättä kohtaa nuorta lainkaan.

Oulun kaupungin sosiaalityön tuloksikkö toteaa, että syyttämättä tai tuomitsematta jättäminen, jos nuori osallistuu sosiaalista selviytymistä edistäviin hankkeisiin tai toimintaan edellyttää nuoren asioissa entistä enemmän viranomaisyhteistyötä.

Käräjätuomarit ry suhtautuu varauksellisesti uuteen syyttämättä jättämisperusteeseen. Muidenkaan pakkokeinojen käytön mahdollisesta vaikutuksesta syyttämättä jättämisen perusteena ei ole erityisiä säännöksiä.

Oikeuspoliittinen yhdistys Demla pitää hyvänä, että syyttämättä jättämistä puoltavana seikkana voidaan ottaa huomioon rikoksesta epäillyn henkilön osallistuminen erilaisiin sosiaalista selviytymistä edistäviin hankkeisiin.

3.4.5 Nuoren puhuttelu

Valtakunnansyyttäjänvirasto pitää nuoren henkilökohtaista tapaamista kannatettavana, koska syyttäjät ovat jo tottuneet tapaamisten järjestämiseen. Tapaamisten onnistunut järjestäminen vie kuitenkin työaika.

Käräjätuomarit ry:n mielestä säännös alle 18-vuotiaan tuomitun puhuttelemisesta tuomion julistamisen yhteydessä on tarpeeton. Puhuttelumenettely ei ole nykyisinkään kielletty ja sitä on myös tuomion julistamisen yhteydessä käytännössä sopivissa tilanteissa käytetty. Puhuttelun suorittamisen tarpeellisuus tulisi edelleen jättää tuomioistuinten itsensä harkittavaksi.

Oikeuspoliittinen yhdistys Demla kiinnittää huomiota siihen, että lain esitöissä olisi hyvä ottaa kantaa puhuttelujen ja tapaamistilaisuuksien sisältöön. Eri viranomaisten olisi myös saatava koulutusta tällaisten tilaisuuksien järjestämisestä, jotta niiden tarkoitus ei kääntyisi itseään vastaan. Puhuttelusta tulisi tehdä merkintä puhuttelun pitäneen viranomaisen tietokantoihin, että voitaisiin seurata puhuttelujen käyttöä ja arvioida niiden vaikuttavuutta.

Suomen Syyttäjäyhdistys toteaa, että tapaamistilaisuuksien järjestäminen vie keskimäärin vähintään puoli tuntia - tunti per nuori. Puhuttelut lisäävät siis syyttäjien työtä.

Yksinhuoltajien ja Yhteishuoltajien Liitto suhtautuu myönteisesti puhuttelumenettelyyn sekä esitutkinnassa että tuomioistuimissa. Puhuttelumenettely välittää sosiaalisia merkityksiä ja sillä saattaa olla rikoksia ennaltaehkäisevä vaikutus.

3.4.6 Muuta

Stakes pitää oikeusturvan kannalta hyvänä sitä, että eräät nykyisin asetuksessa olevat säännökset säilytetään esitutkintalakiin.

Valtakunnansyyttäjänvirasto kannattaa ehdotettua syyteharkinnan lykkäysmahdollisuutta.

Suomen Lakimiesliitto kannattaa nuorten rikosjuttujen pääkäsittelyn määräajan pidentämistä nykyisestä kahdesta viikosta 30 päivään jutun vireilletulosta. Nuorisorikostyöryhmän ehdotuksessa on säilytetty nykyinen kahden viikon määräaika.

3.5 Seuraamukset

3.5.1 Nuorisorangaistus

Rikosseuraamusvirasto toteaa, ettei varsinaisen nuorisorangaistuksen ulottamista kaavailulla tavalla 18 vuotta vanhempiin voida pitää rangaistusjärjestelmän yhdenvertaisuuden kannalta toivottavana. Samoin voidaan 18–20-vuotiaana tehdyn nuorisorangaistuksen oheisrangaistukseksi kaavailtua jälle- uudenlaista yhdyskuntapalvelumuotoa pitää tarpeettomana ja järjestelmän selkeyden kannalta ongelmallisena.

Stakes toteaa nuorisorangaistuksen suorittamisen hoitona edellyttävän sitä, että nuori on itse motivoitunut hoitoon, ja että asianmukaisia hoitopaikkoja on käytettävissä. Nuorisorangaistuksen laajentaminen koskemaan myös 18–20-vuotiaita ja eräiden uusien toimintamuotojen liittäminen siihen on perusteltua eräin varauksin. Työpalvelu ei saisi muodostua sellaiseksi rangaistukseksi, joka vähentäisi nuoren työhalukkuutta tulevaisuudessa.

Turun käräjäoikeuden mielestä nuorisorangaistuksen käytön laajentamista 18–20 -vuotiaisiin tulisi harkita vielä perusteellisesti. Ennen kyseisen rangaistusmuodon laajentamista tulisi saada riittävästi kokempohjaista tietoa siitä, miten nykyistä nuorisorangaistusta sovelletaan ja miten se käytännössä vaikuttaa. Nuorisorangaistuksen sisällön tulisi selvyiden vuoksi olla aina samanlainen, eikä ehdotettuja oheisseuraamuksia 18 vuotta täyttäneille tarvittaisi.

Oikeuspoliittinen yhdistys Demlan mielestä on tarpeellista laajentaa seuraamusvalikoimaa mietinnössä ehdotetulla tavalla.

Päihdehuollon valtakunnallinen yhteistyöryhmä tukee työryhmän esitystä suorittaa nuorisorangaistus hoitona. Nykyisessä tilanteessa, jossa kunnat kamppailevat talousvaikeuksissa, on vaarana, että vaikeimpien lastensuojelutapausten asianmukaisen ja vääjäämättä kalliin hoidon järjestämisen sijasta tyydytään odottamaan tuomioistuin- ja seuraamusjärjestelmän toimenpiteitä erityisesti jos rangaistus voidaan tuomita hoitona, jonka kustannuksista vastaa valtio. Haasteista ja jo nähtävillä olevista ongelmista huolimatta yhteistyöryhmä tukee hoitovaihtoehdon kokeilemistä. Myöhäänkin tapahtuva hoitointerventio on parempi vaihtoehto kuin pelkkä perinteinen rangaistusseuraamus.

Suomen Syyttäjäyhdistys toteaa, että nuorisorangaistuksen soveltamisalan laajentaminen lisää syyttäjien työmäärää huomattavasti.

3.5.2 Ehdollisen vankeuden valvonta

Rikosseuraamusvirasto puoltaa uusia säännöksiä ehdollisen vankeuden valvonnasta, mutta epäilee, onko yksityiskohtainen sääntely lain tasolla tarpeen. Lakiehdotuksesta ei kuitenkaan käy selvästi ilmi keitä tai mitä tapauksia laki koskisi.

4 Lausuntojen keskeisiä huomioita

Valtaosa lausunnonantajista kannatti pääosin työryhmän ehdotuksia. Kahdeksan lausunnonantajaa piti hyvänä, että kehitetään erityisesti nuorten tarpeet huomioon ottavia menettelyjä. Varsinkin nopea puuttuminen nuoren tekemään rikokseen oli useiden lausunnonantajien mielestä tärkeää. Toisaalta monet lausunnonantajat korostivat ennakkolisten toimenpiteiden merkitystä repressiivisten keinojen sijaan ja myös nuorisooarestiin tulisi muutaman lausunnonantajan mielestä liittää sosiaalis-tavaa toimintaa.

Lähes puolet lausunnonantajista kiinnitti huomiota siihen, että nuorisooarestin ja työryhmän muiden ehdotusten toteuttaminen edellyttää riittäviä resursseja ja koulutusta viranomaisille. Viiden lausunnonantajan mielestä ehdotukset lisäävät tarvetta viranomaisten väliseen yhteistyöhön. Kaksi lausunnonantajaa ehdotti, että nuorisooaresti otettaisiin käyttöön myös rangaistuksena.

Yhdeksän lausunnonantajaa piti hyvänä, että nuorten kohtelussa siirrytään ankarien pakkokeinojen pidättämisen ja vangitsemisen sijasta käyttämään lievempää nuorisooarestia. Seitsemän lausunnonantajaa näki, että nimenomaan nuorisooarestilla kyetään vaikuttamaan rikosten uusimiseen, mutta kolme lausunnonantajaa huomautti, ettei nuorisooarestin toimivuudesta ole riittävästi tietoa. Nuorisooarestin sääntelyä pidettiin joissain lausunnoissa liian monimutkaisena, minkä pelättiin johtavan sen vähäiseen käyttöön.

Kaksi lausunnonantajaa vastusti nuorisooarestin käyttöönottoa pakkokeinojärjestelmän selvyiden ja yhtenäisyyden vuoksi. Olisi parempi kehittää matkustuskieltoa paremmin nuorille sopivaksi kuin luoda uusia pakkokeinolajeja. Neljä lausunnonantajaa epäili, että nuorisooarestin soveltaminen saattaa käytännössä vaarantaa yhdenvertaisuuden joko alueellisten soveltamiserojen tai nuorten erilaisen sosiaalisen aseman takia.

Kolme lausunnonantajaa kiinnitti huomiota siihen, että nuorisooarestin luonne pakkokeinona on jos-sain määrin epäselvä suhteessa rangaistukseen. Aresti voikin helposti muodostua rangaistusluonteiseksi. Kaksi lausunnonantajaa piti ongelmallisena, että nuorisooarestia ankarana pakkokeinona sovellettaisiin jo varsin lievien rikosepäilyjen tapauksissa. Pelkkä epäillyn ikä ei saisi olla peruste nuoren aikuisia ankarampaan kohteluun.

Kaksi lausunnonantajaa piti tarpeettomana jakaa nuorisooaresti alue- ja kotiaarestiin. Kotiaarestin järjestäminen voi kahden lausunnonantajan mielestä muodostua ongelmalliseksi, jos nuori on asunnon tai kotiolot eivät mahdollista arestin täytäntöönpanoa. Kotiaarestin onnistunut suorittaminen edellyttääkin muutaman lausunnonantajan mukaan sekä nuoren että muiden asunnossa asuvien suostu-musta.

Ehdoton vaatimus nuoren kuulemisesta ennen nuorisooarestin määräämistä voi muutaman lausunnonantajan mielestä aiheuttaa ongelmia, jos nuori ei saavu vapaaehtoisesti paikalle. Tästä syystä kuuleminen tulisi järjestää siten, että mahdollisuus tulla kuulluksi riittää.

Muutama lausunnonantaja piti nuoren tilanteen selvittämistä koskevien säännösten uudistamista hyvänä, mutta korosti sitä, että suurin hyöty selvityksistä saadaan, jos selvitys toteutetaan riittävän aikaisessa vaiheessa. Kaksi lausunnonantajaa oli huolissaan kuntien sosiaaliviranomaisten resurssien riittävydestä, jos uudistus laajentaa viranomaisten tehtäviä.

Kolme lausunnonantajaa suhtautui epäilevästi nuorisorangaistuksen laajentamiseen alle 21-vuotiaisiin, koska sen soveltamisesta ei ole vielä riittävästi kokemuspohjaista tietoa ja laajennus lisää muun muassa syyttäjien työmäärää. Vastaavasti kaksi lausunnonantajaa piti laajennusta tarpeellisena ja erityisesti hoidon liittämistä nuorisorangaistukseen hyvänä. Tosin hoitopaikkojen riittävyys ja nuoren motivaatio saattavat vaikeuttaa hoidon järjestämistä.